

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Funariales, **Familj:** Funariaceae, **Släkte:** *Entosthodon* (koppmossor), **Art:** *Entosthodon fascicularis* - åkerkoppmossa (Hedw.) Müll.Hal. **Synonymer:** *Entosthodon fascicularis* (Hedw.) C. Müll., *Gymnostomum fasciculare* Hedw., *Funaria fascicularis* (Hedw.) Lindb.

Kännetecken

Arten bildar omkring 5 mm höga skott. Skotten växer enstaka eller i glesa tuvor. Bladen är bredast strax ovanför mitten, varifrån de gradvis avsmalnar mot spetsen. Bladkanten är kraftigt tandad i övre delen av bladet. Bladet har något smalare celler i kanten, men dessa bildar ingen tydlig kantlist. Nerven upphör strax nedanför eller i spetsen av bladet. Kapselskaftet är flera millimeter långt, så att kapseln, som är rak och symmetrisk, hamnar långt ovanför bladen. Innan sporererna släpps är kapseln omvänt päronformig, men som tömd och torr är den mer bägarformig. Peristom saknas eller är endast svagt utvecklat. Locket är något välvt och saknar spröt eller har ett otydligt sådant. Cellerna i mitten av locket sitter i spiralvridna rader. Mössan är asymmetrisk och har ett långt, sidoställt spröt. Sporererna är 22-30 µm i diameter med tydliga men trubbiga papiller.

Åkerkoppmossa är mycket lik stor huvmossa *Physcomitrium pyriforme*, vilken dock har en symmetrisk mössa, ett tydligt spröt på locket av kapseln och piggliska papiller på sporererna. Hos *P. pyriforme* sitter dessutom cellerna i mitten av locket i raka eller något sneda rader. Pyramidmossa *Pyramidula tetragona* har en stor, något kantig mössa som täcker hela den mogna kapseln och mer långspetsade blad som saknar tänder i bladkanten. Spåmossa *Funaria hygrometrica* har en asymmetrisk kapsel och bredare blad med otydliga tänder i kanten.

Utbredning och status

Åkerkoppmossa förekommer sällsynt i Götaland och Svealand. Merparten av fynden är mycket gamla och endast ett fåtal fynd är gjorda efter 1990. Den är även spridd i Danmark och är uppgiven från Åland men ej återfunnen. Världsutbredningen omfattar övriga Europa, Nordafrika och västligaste Asien.

Ekologi

Arten växer i öppna miljöer på bar lera, såsom i diken och i kanter av åkrar, stigar och vägar. Den kan även förekomma på störd mark i skuggigare miljöer. Den påträffas främst i trakter med kalkrik lera. Mogna kapslar påträffas framförallt på våren.

Hot

Borttagande av småbiotoper i jordbrukslandskapet utgör troligtvis det största hotet mot arten.

Åtgärder

Arten bör eftersökas framför allt i Skåne, Gotland och Öland för att få en uppfattning om artens nuvarande populationsstorlek. Generella åtgärder för skydd av småbiotoper i jordbrukslandskapet bör vara positivt för arten. På riktigt rikliga lokaler bör riktade åtgärder övervägas.

Övrigt

Utländska namn - DK: Knippe-skjultand, FI: Piennarsammal, GB: Hasselquist Hyssop.

Etymologi: fascicularis = gyttrad, som växer i knippen,
buntar, klungor; fascis (lat.) = knippa; diminutivsuffixet -culus (lat.); suffixet -aris (lat.).
Uttal: [Entóstodon fasikuláris]

key facts Hasselquist's Hyssop. Shoots, up to 5 mm long, growing scattered or forming lax tufts. Leaves oblanceolate (i.e. widest above the middle), margin distinctly dentate above, marginal cells somewhat narrower than the rest. Capsules common, pyriform, cup-shaped when dry, exserted. Peristome absent or imperfect. Calyptra asymmetrical, with a long beak. Seta several millimetres long. Spores 24-30 µm, papillose, mature in spring. - Grows on bare, predominately calcareous clay in open habitats, e.g. in arable fields, and along tracks and roadsides. Rare, in the southern regions.

Litteratur

Lönnell, N. 2006. *Entosthodon fascicularis* åkerkoppmossa s. 76. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. [AJ 6-23], Bladmossor. Sköldmossor - blåmossor : Bryophyta : Buxbaumia - Leucobryum. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala. Möller, H. 1936. Löfmossornas utbredning i Sverige XIII, Ephemeraceae, Schistostegaceae, Oedipodiaceae, Disceliaceae, Funariaceae, Meeseaceae och Aulacomniaceae. *Arkiv för Botanik band 28A*, Nr 4.

Författare

Niklas Lönnell 2005. Rev. Niklas Lönnell 2006. Uppdaterad 2010